

Tiras, H., 2015. Jetika i praktika biologicheskogo issledovanija: 200 let jevoljucii. *Filosofija nauki*, 20, s. 144–168.

Kohler, R., 2011. Practice and Place in Twentieth-Century Field Biology: A Comment. *Journal of the History of Biology*, 45(4), pp. 579–586.

Holden, K., 2014. Lamenting the Golden Age: Love, Labour and Loss in the Collective Memory of Scientists. *Science as Culture*, 24(1), pp. 24–45.

Kohler, R., 2002. *Landscapes & Labscapes: Exploring the Lab-field Border in Biology*. University of Chicago Press.

Mauz, I. and Granjou, C., 2013. A New Border Zone in Science. Collaboration and Tensions between Modelling Ecologists and Field Naturalists. *Science as Culture*, 22(3), p. 314–343.

Hess, D., 2007. Crosscurrents: Social Movements and the Anthropology of Science and Technology. *American Anthropologist*, 109(3), pp. 463–472.

УДК 061.1(ЄС):327.7+351

Ю. М. Перга

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

I. Perga

*National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

**ЗАРОДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ІКТ В ЄС
(кінець 1990-х — 2010 рр.)**

***The origin of ICT policies in the European Union
(end of 1990's — 2010)***

У статті розглянуто зародження у ЄС єдиної політики стосовно ІКТ-сектору та початки формування загального інформаційного простору регіону. Автор аналізує основні етапи впровадження цієї політики, які втілювались у межах 5-ї, 6-ї, та 7-ї рамкових програм Європейського союзу.

Ключові слова: Європейський союз, ІКТ, інформаційне суспільство, Електронна Європа.

The article examines the origin in the EU a unified policy regarding the ICT sector and the beginnings of the creation of common information space in the region. The author analyzes the main stages of the implementation of this policies («e-Europe 2002», «e-Europe 2005», «European Information Society 2010»), which were implemented into life during the 5th, 6th and 7th framework programs of the European Union.

Keywords: European Union, ICT, information society, eEurope.

У житті сучасного суспільства технології посідають важливе місце. Цінність технологічного компонента сучасної цивілізації полягає в тому, що саме він багато в чому визначає сталий розвиток суспільства. Так, стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій є ключовим чинником, що визначає прискорювану інформаційну глобалізацію, яка стає характерним явищем сьогодення.

Перехід від індустріальної епохи до інформаційної, а також нові підходи до оцінки ролі інформатизації в розвитку всієї цивілізації стають передумовою для виходу інформаційних і комунікаційних технологій на якісно новий рівень, що дає змогу ефективніше вирішувати складні економічні, політичні, соціальні та культурні завдання не тільки на рівні підприємств, а й на державному і міждержавному рівнях.

Наразі розвиток інформаційних технологій перетворюється на головну складову конкурентоспроможності держав та критично важливий елемент їх виживання.

Реалією сьогодення є безперечне лідерство США та Японії в інформаційно-комунікаційних технологіях та в інвестуванні цієї сфери. Наприклад, у кінці 1990-х рр. ІКТ-сектор Сполучених Штатів Америки зростав небувалими темпами — в середньому близько 21% за рік при зростанні економіки приблизно на 4%, що забезпечило загалом 28% загального реального економічного зростання.

Розуміючи своє відставання, Європейський Союз у кінці ХХ ст. поставив завдання підняти свою конкурентоздатність, зокрема і шляхом створення інформаційного суспільства, й нині ця політика вже принесла суттєві успіхи. За понад 20 років її впровадження стратегічні підходи постійно змінювалися відповідно до викликів часу, що і сприяло позитивним результатам.

Тому об'єктом нашого дослідження є етапи розвитку інформаційного суспільства в ЄС і трансформація стратегічних підходів до цього процесу.

Серед українських учених різні аспекти цієї теми розглядали В. І. Чужиков (проблеми інтеграції в Європі, зокрема й у питаннях інновації), В. М. Скалацький (сучасні теорії та моделі інформаційного суспільства), О. О. Маруховський (теоретико-концептуальні засади інформаційного суспільства), О. В. Оверчук (державна політика Великої Британії щодо інформаційного суспільства), О. В. Картунов (аналіз політичних аспектів зарубіжних концепцій інформаційного суспільства) тощо.

Різними аспектами інформаційного суспільства займалися в зарубіжній історіографії. Петер Гольц вивчав проблеми цифрової культури та соціальні зміни, які приносять з собою інновації, Мануель Кастеллс досліджував глобальні інформаційні системи економіки та фінансів і ролі Інтернету в житті держави, предметом уваги Радована Рітчі є «інформаційна революція» та вплив ІКТ

й НТР на життя суспільства, Франк Вебстер вивчав теоретичні та концептуальні засади інформаційного суспільства і вплив нових технологій на освіту й ЗМІ.

Передумови формування інформаційної політики ЄС почали складатися ще в 1970-ті рр. з координації політики в сфері НТП, організації Спільного дослідницького центру, Європейського наукового фонду та Міжнародного центру ядерних досліджень.

За 40 років ця політика суттєво трансформувалася. Тому розглянемо детальніше стратегічні документи, які можна вважати виховими у становленні інформаційного суспільства в Європі.

Уже під час переговорів європейських країн у Маастріхті (Maastricht Treaty) з'явилась ідея створити Трансєвропейську телекомунікаційну мережу (Trans-European Network (TEN) for Telecommunications). У кінцевій угоді в грудні 1991 р. цю ідею поклали в основу створення інших Трансєвропейських мереж (TENs): транспортних, енергетичних, Трансєвропейської мережі з навколишнього середовища, оскільки передбачалося створити на основі всіх цих мереж Інформаційну мережу (Karvalics L., 2007).

В основі інформаційної політики ЄС лежить доктрина Європейського інформаційного суспільства, проголошена 1994 р. у доповіді М. Бангеманна «Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейського Союзу». Основна ідея цього документа — слід створити інформаційне суспільство на базі євроінтеграції, щоб забезпечити економічну стабільність країн Європи, економічне зростання традиційних і нових (інформаційних) виробництв; розв'язати соціальні проблеми з зайнятістю населення шляхом створення нових робочих місць; надати вільний доступ до глобальних мереж із метою освіти, охорони здоров'я та адміністративного управління (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2000).

Усвідомлюючи важливість нових еволюційних тенденцій, Європейська комісія прийняла програмний документ «Шлях Європи до інформаційного суспільства» (1994 р.), де визначено принципи діяльності Європейського Союзу щодо інформації та комунікації. Вони полягають у необхідності сформулювати громадську думку й підготувати європейську спільноту до усвідомлення реалій інформаційного суспільства; створити концепцію європейської інформаційної політики та європейського інформаційного права; забезпечити вільний доступ до інформаційних послуг із широким спектром використання; впровадити багатомовність до інформаційної та комунікаційної діяльності; зберегти національну культурну самобутність та ідентичність.

Важливим аспектом у Програмі є роль Європи в майбутньому інформаційному суспільстві. Наголошується на тому, що розвиток Європейського Співтовариства на сучасному етапі значною мірою віддзеркалиться в майбутньому. Тому не слід витрачати час, адже боротьба за провідні позиції вже по-

чалась, і в ній, очевидно, лідерами є США та Японія. Для того, щоб не відставати від них, Європі слід досягти їхнього рівня розвитку, особливо в комунікаційній та інформаційній сфері, адже ті країни, які вирвуться в лідери, диктуватимуть технологічні стандарти країнам, які йтимуть услід за ними. Підкреслюється, що, якщо Європа не зможе швидко та ефективно адаптуватися, на неї чекає не тільки втрата конкурентоспроможності перед США і азійськими економіками, але й ріст соціального відчуження всередині європейських країн (Державний комітет зв'язку та інформатизації України, 2000).

Наступним кроком на шляху до інформаційного суспільства в ЄС стала політична ініціатива «Електронна Європа 2002», яка набула чинності в травні 2000 р. разом з Лісабонською стратегією та відповідно до неї ставила завдання.

Лісабонська стратегія, котру прийняла рада Європи 2000 р., розрахована на 10 років, передбачала створення найбільш конкурентоспроможної й найбільш динамічної у світі економіки, заснованої на знаннях, здатної до стійкого економічного зростання при нарощуванні кількості та підвищенні якості робочих місць і забезпеченні більшої соціальної згуртованості. Досягнення цієї мети передбачало перехід до економіки і суспільства, що базуються на знаннях, за допомогою поліпшення політики інформатизації та політики в галузі досліджень і розробок, а також шляхом активізації структурних реформ у напрямі конкурентоспроможності та інновацій (European Commission, 2000).

«Електронна Європа-2002» та відповідний план дій спрямовувались на те, щоб надати ЄС переваги інформаційного суспільства, бо ці зміни є найзначнішими з часів промислової революції та мають далекосяжні глобальні наслідки. Йдеться не тільки про технології, а й про формування нового стилю життя та нової моделі розвитку суспільства.

Управління цими перетвореннями розглядалось як основна економічна та соціальна мета ЄС. Це мало суттєво вплинути на європейську зайнятість, економічне зростання та продуктивність праці на період впровадження стратегії й у подальші роки з моменту прийняття цього документа і прискорити позитивні зміни в ЄС.

Головними напрямками, в рамках яких було розроблено сектори й конкретні завдання цього документа такі: надання доступу до цифрових технологій та Інтернету кожному громадянину, кожній оселі, школі, підприємству та державній установі; подолання цифрової неосвіченості в Європі за допомогою культури підприємництва, відкритої до застосування нових інформаційних технологій; забезпечення соціальної лояльності до інформаційного суспільства.

Було виділено такі головні сектори: 1) надання молоді переваг від впровадження інформаційного суспільства; 2) дешевший доступ до Інтернету;

3) прискорене впровадження електронної комерції; 4) швидкий Інтернет для дослідників і студентів; 5) смарт-карти для безпечного електронного доступу; 6) інвестування високотехнологічних підприємств; 7) забезпечення інвалідам можливостей, які надає інформаційне суспільство; 8) здоров'я онлайн; 9) інтелектуальний транспорт; 10) впровадження електронного уряду. В їх рамках було поставлено 64 детальніші завдання (European Commission, 2000).

У червні 2001 р. цю ініціативу доповнили планом дій для країн-кандидатів — «Електронна Європа+», а в червні 2002 р. Європейська Рада ухвалила вже наступний план дій — «Електронна Європа 2005».

Загалом можна сказати, що ініціатива «Електронна Європа 2002» була дуже результативною в розширенні підключення до Інтернету й допомозі державам-членам у створенні чинної правової бази для електронних комунікацій та важливих законів для електронної комерції.

Тим не менше, під час її реалізації з'ясувалося, що Інтернет не розвивається настільки швидко, як зв'язок та комунікація. Тому надалі посилену увагу вирішили приділити підтримці ефективного використання ІКТ через підвищення доступності високоякісної інфраструктури, а також розробці привабливих послуг та програм, підтримці організаційних змін. Тобто інформатизація суспільства розширюється.

Стратегічні підходи вказаного документа поклали в основу формування «Електронної Європи 2005» та відповідного плану дій, ухваленого в грудні 2002 р.

Цей документ базувався на визнанні того, що висока швидкість підключення (швидкісний доступ до Інтернету) стимулює використання Інтернету та більш розвинених програм і сервісів. Він був спрямований на стимулювання позитивного зворотного зв'язку між модернізацією інфраструктури та розвитком послуг. Тому план дій 2005 р. передбачав створення сприятливіших умов для розгортання інфраструктури — «пропозиції» широко-смугового рівняння — для підтримки розвитку послуг — «попиту», — в безпечнішому цифровому середовищі. Також він передбачав надання доступу до переваг інформаційного суспільства людям з особливими потребами (інвалідам).

У Плані дій з реалізації ініціативи «Електронна Європа 2005» ставилися такі завдання: зняти перешкоди, що залишились на шляху до модернізації існуючої інфраструктури і розгортання нової; забезпечити фінансові стимули (з боку ЄС чи на національному рівні), в разі провалу на ринку (особливо в периферійних районах з низькою щільністю населення та/або географічно віддаленого).

Щодо попиту, план дій спрямований на усунення перешкод до розвитку нових послуг (наприклад, простіше повторне використання інформації

державного сектора, розвиток цифрових систем управління правами і т. д.); сприяння «громадському» сектору у використанні можливостей, наданих високошвидкісними з'єднаннями, і підвищення якості та економічної ефективності державних послуг (електронний уряд, електронна охорона здоров'я, електронне навчання); створення сприятливих умов і заохочення компаній для впровадження ІКТ й інвестицій у людський капітал для розвитку електронного бізнесу; об'єднання вимог різних державних органів (стратегія агрегації попиту), аби сприяти досягненню критичної маси користувачів, що полегшує розгортання інфраструктури, підвищує комерційні стимули до інвестування.

Також серед цілей цього стратегічного документа були забезпечення сприятливих умов для приватних інвестицій і створення нових робочих місць, підвищення продуктивності праці, модернізація державних послуг і надання можливості кожному взяти участь у глобальному інформаційному суспільстві. Таким чином, «Електронна Європа 2005» була спрямована на стимулювання розвитку послуг безпеки, додатків і контенту на основі розгалуження інфраструктури для широкосмугового Інтернету, що свідчить про розширення й поглиблення цієї політики.

За цим планом дій передбачалося створити до 2005 р. сучасні онлайн-послуги для суспільства та електронного уряду; сервіси дистанційного навчання; сервіси охорони здоров'я; динамічне електронне бізнес-середовище та інструменти для його розвитку; широкосмугового доступу за конкурентними цінами; системи безпеки інформаційної інфраструктури (спеціальний підрозділ з кібербезпеки).

Характерною рисою досліджуваного документа є також велика увага до ефективних імплементаційних механізмів. Так, для впровадження плану дій пропонувалися чотири окремі, але пов'язані інструменти. Першим є широкий спектр політичних заходів. До них віднесли перегляд та адаптацію законодавства на національному рівні і на рівні ЄС; посилення конкурентної складової та взаємодія на цьому шляху; поліпшення доступу до різноманітних мереж; демонстрацію політичного лідерства та ініціативи. Другим інструментом стало впровадження Електронної Європи, котре мало сприяти обміну досвідом, передовою практикою і демонстраційними проектами, обміну уроками й аналізу невдач. По-третє, реалізація цього плану мала зробити акцент на кращому фокусуванні завдань і аналізі прогресу. По-четверте, робився наголос на розширенні взаємодії між різними структурами й заходами, обміну інформацією на рівні ЄС та національному рівні, політиками й приватним сектором (European Commission, 2002).

Таким чином, на цьому етапі розвитку інформаційного суспільства в ЄС простежуються дві головні тенденції: розширення надання доступу до Ін-

тернету та створення відповідної інфраструктури й послуг (електронна комерція, електронний уряд, електронні сервіси охорони здоров'я та різні онлайн-послуги для населення). Перша тенденція склалася з самого початку впровадження інформаційної політики, а друга, яка свідчить її розвиток, починається з цього етапу.

В червні 2005 р. Європейська комісія зробила доповідь-огляд про стан розвитку інформаційного суспільства за три роки, з початку впровадження ініціативи та до її завершального етапу. Доповідь також містить перші результати аналізу розвитку інформаційного суспільства в державах-членах, які приєдналися до ЄС 2004 р. Це є позитивним фактом, адже вперше було детально досліджено ситуацію, виявлено успіхи та проблеми на шляху впровадження інформаційного суспільства в ЄС.

Ця доповідь значною мірою ґрунтується на даних Євростату та національних статистичних інститутів у державах-членах ЄС 2004 р.

Проаналізуємо основні тенденції та досягнення, які викладено в цьому документі.

1. Вказувалося на чітку історію успіху в розгортанні ширококутового доступу до Інтернету. Загалом обмежений доступ ширококутового зв'язку, що спостерігався в кінці 2002 р., було подолано й наразі забезпечено доступ до Інтернету для майже всіх громадян ЄС. Однак Інтернет-з'єднання залишалися переважно вузькосмуговими й 2004 р. лише кілька операторів ширококутового зв'язку в Європі пропонували швидкість понад 3 Мбіт/с. Також у низці країн і малонаселених регіонів доступ до Інтернету був обмежений чи неможливий.

2. Протягом трьох років налічувалося мало випадків розгортання нових мереж. Втім, було започатковано використання DTV, мобільного та мультиплатформного доступу.

3. З початку впровадження Плану дій між державами-членами спостерігалися відмінності в наданні доступу до Інтернету, які не було подолано. Нові держави-члени, що приєдналися до ЄС 2004 р., в цілому відставали за рівнем проникнення Інтернету.

4. Було наголошено, що на час складання доповіді можливість підключати підприємства до Інтернету була високою в усіх країнах ЄС-25, але використання ІКТ в бізнесі розширювалося повільно, тож Європа відставала у використанні передових механізмів електронного бізнесу.

5. Надання онлайн комунальних послуг на території Євросоюзу і далі зростало. Більшість користувачів позитивно оцінили переваги в плані економії часу і гнучкішого доступу до адміністрації. Ці позитивні зміни стали прикладом для держав-членів ЄС щодо посилення розвитку електронного уряду.

6. Всі держави-члени зіткнулися з проблемою надання можливостей інформаційного суспільства найбільш уразливим групам суспільства, наприклад людям з неповною освітою або без вищої освіти, безробітним і людям похилого віку (European Commission, 2002).

Таким чином, можна сказати, що, попри окреслені проблеми, майже всіх цілей ініціативи «Електронна Європа 2005» було досягнуто, що стало базою та передумовою для розвитку цієї політики.

Використання надбань попереднього етапу виявилось у прийнятті Стратегії «i2010» з інформаційного суспільства та ЗМІ на 2005–2010 рр., націленої на виконання таких завдань: створення єдиного європейського інформаційного простору, який сприятиме відкритому і конкурентному внутрішньому ринку для розвитку інформаційного суспільства та впровадження медіа-послуг; зміцнення інвестиційної та інноваційної діяльності у сфері ІКТ досліджень; підтримка включення, покращення державних послуг і підвищення якості життя за рахунок використання ІКТ.

Для досягнення цих цілей передбачається широке коло заходів, наприклад регулювання, фінансування досліджень та експериментальних проєктів, рекламна діяльність і партнерські відносини з заінтересованими сторонами тощо (European Commission, 2002).

Новим у підході ЄС до політики формування інформаційного суспільства є завдання створити єдиний інформаційний простір, заснований на широкому використанні інформаційних і комунікаційних технологій у сфері громадських послуг, малих і середніх підприємств та домашніх господарств.

Аналіз свідчить, що інформаційні й комунікаційні технології є потужним драйвером зростання та зайнятості населення. Чверть зростання ВВП ЄС і 40% зростання продуктивності праці пов'язані з ІКТ. Відмінності в економічних показниках між промислово розвиненими країнами багато в чому пояснюються рівнем інвестицій в ІКТ, в їх дослідження і використання, а також конкурентоспроможністю інформаційного суспільства та засобів масової інформації. Послуги у сфері ІКТ, навички, засоби масової інформації та їх зміст є провідною частиною економіки і суспільства в цілому (European Commission, 2005).

Завдяки постійному поглибленню підходів ЄС до розвитку інформаційного суспільства в його країнах-членах почали відбуватися не лише кількісні, а і якісні зміни, серед яких — поширення швидкісного зв'язку при підключенні декількох пристроїв, доступність традиційного контенту в цифровому форматі, інтерактивне програмне забезпечення. Цифрова конвергенція інформаційного суспільства та медіа-послуг, мереж і пристроїв почала перетворюватися на повсякденну реальність.

З аналізу досліджених документів можна зробити висновок, що Європейський Союз визнав за необхідне активну широкомасштабну політику для від-

повіді на принципові зміни в сучасних технологіях. Цифрова конвергенція вимагає конвергенції політики та готовності до адаптації нормативно-правової бази для узгодження з цифровою економікою, що саме формується.

В контексті окресленого у документі «Європейське інформаційне суспільство 2010 р.» було запропоновано нові стратегічні рамки, котрі будуються на комплексному підході до інформаційного суспільства, до якого включено аудіо-візуальні засоби масової інформації в ЄС.

Спираючись на комплексний аналіз проблеми інформаційного суспільства та широкі консультації з зацікавленими сторонами й на попередні ініціативи, Європейська Комісія запропонувала три пріоритетні напрямки інформаційного суспільства і політики щодо засобів масової інформації.

1. Завершення створення єдиного європейського інформаційного простору, яке сприяє відкритому і конкурентному внутрішньому ринку для інформаційного суспільства і засобів масової інформації.

2. Зміцнення інновацій та інвестицій в ІКТ, дослідження з метою сприяти зростанню кількості та підвищенню якості робочих місць.

3. Досягнення інклюзивного європейського інформаційного суспільства, що сприяє такому розгортанню робочих місць, яке б відповідало сталому розвитку і пріоритетам державних послуг та якості життя (European Commission, 2005).

Таким чином, у політиці ЄС все більше простежується соціальний аспект, в основі якого лежить якість забезпечення громадян спільноти високим рівнем життя.

Аналіз результатів запровадження цієї стратегії вказує на розширення кількісних та якісних змін у політиці ЄС щодо інформаційного суспільства.

Маючи 114 млн. абонентів, ЄС перетворився на один із найбільших у світі ринків для фіксованого ширококутного доступу зі швидким проникненням Інтернету. Половина європейських домогосподарств і понад 80% європейських підприємств уже мають фіксований ширококутний зв'язок, 3/4 з них — зв'язок із середньою швидкістю завантаження, вищою за 2 Мбіт/с. На 2010 р. ширококутний доступ до Інтернету отримали 93% населення країн ЄС-25, порівняно з 87% 2005 р.

Швидко поширення Інтернету та здешевлення доступу до нього сприяло збільшенню користування ним. 2008 р. 56% громадян ЄС використовували Інтернет регулярно, порівняно з 43% в 2005 р.

Паралельно швидко змінюються звички споживачів і сприйняття нових способів спілкування та обміну інформацією. 2008 р. 35% європейців заявили, що використовують Інтернет для сучасних послуг зв'язку й спілкування. Хоча ці послуги ще не замінюють традиційних форм спілкування, вони все більше поширюються.

Формується й новий прошарок суспільства в ЄС — «цифрові аборигени», тобто люди від 16 до 34 років (і особливо — від 16 до 24 років), яких можна охарактеризувати як найбільш регулярних та інтенсивних користувачів (European Commission, 2009).

Таким чином, доцільно зробити висновок про формування в ЄС тенденції перетворення Інтернету на сервіс, доступний, для всіх прошарків населення. На нашу думку, це пов'язано з інтернетизацією не лише бізнесу, але й приватного життя. Використання Інтернету стає все більш інтерактивним і багатовимірним, тому він перетворюється в Європейському Союзі на популярний інструмент для спілкування й розваг. Це також сприяє формуванню інформаційного суспільства в ЄС.

Розширення бази Інтернету і його все більш активне використання настійно вказують на зростання соціального та економічного значення Інтернету та ІКТ у формуванні інформаційного суспільства в Європі. Подальше поширення та поглиблення інформаційного суспільства є базою для стійкого економічного зростання та широких перспектив розвитку галузі (European Commission, 2009).

Разом з тим, у ЄС іще багато проблем у формуванні інформаційного суспільства.

Так, у той час як широкосмуговий доступ надано більш ніж 90% населення ЄС, ефективно ним користуються лише 50% домогосподарств. Серед основних причин — брак знань і навичок роботи з Інтернетом та електронним контентом, а також потреби в його використанні, що передусім характерно для бідних прошарків населення й людей похилого віку. Так, третина громадян Європейського Союзу ніколи не використовувала Інтернету. Великі проблеми з використанням мережі спостерігаються як у різних країнах-членах ЄС, так і в різних соціально-економічних групах у межах суспільств (European Commission, 2009).

Ці аспекти діджитального розриву вказують на важливість політики стимулювання використання Інтернету, подолання психологічних і фінансових бар'єрів, розширення мережі навчання роботи з Інтернетом не лише серед молоді, а й серед людей похилого віку та найбільш уразливих груп населення, підвищення обізнаності про можливості та переваги, які Інтернет надає, тощо. Хоча під час розвитку інформаційного суспільства більшість цих відмінностей зникне самостійно, зі старінням прошарку «цифрових аборигенів», впровадження нових технологій і пристроїв може призвести до нових ознак діджитального розриву, що базуватимуться на окреслених тенденціях.

Зауважимо, що однією з головних ознак створення цифрового суспільства в ЄС є інформатизація економіки, формування економіки знань, яка ба-

зується не лише на впровадженні новітніх ІКТ, а й на широкому фінансуванні сектору R&D та інноваційного розвитку.

Так, ще із кінця 1990-х рр. низка Рамкових програм ЄС з наукових досліджень і розробок наголошує на широкому впровадженні інновацій, тісно пов'язаних з ІКТ й розвитком інформаційного суспільства.

2002 р. завершилася реалізація 5-ї Рамкової програми наукових досліджень і розробок Комісії Європейського Співтовариства, в рамках якої було ініційовано та реалізовано проекти наукових досліджень і розробок. 5-а Рамкова програма була орієнтована на формування відкритого інформаційного суспільства, де інформація стає найважливішим чинником розвитку економіки та підвищення рівня життя. Істотними характеристиками інформаційного суспільства є лавиноподібне зростання кількості електронних інформаційних ресурсів, вільне поширення інформації, вільний доступ до інформації. Саме тому підпрограма «Технології інформаційного суспільства» була найбільшою складовою цієї програми. На її реалізацію було витрачено 360 млн. євро (European Commission, 2002).

На Лісабонській зустрічі в березні 2000 р. було вирішено створити внутрішній науково-технічний ривок під назвою ERA («European Research Area» — «Європейська сфера досліджень»).

Шоста Рамкова програма ЄС (2002–2007 рр.) стала фінансовим інструментом, який забезпечив впровадження ERA. При цьому Європейське Співтовариство, надаючи інформації та новим інформаційним технологіям все більшого значення, пріоритетним завданням реалізації цієї програми поставило формування не просто відкритого інформаційного суспільства, але суспільства, побудованого на знанні або «суспільства знання» (European Commission, 2002).

Потужним інструментом для реалізації науково-технологічної політики ЄС є Сьома рамкова програма з наукових досліджень і розвитку технологій (2007–2013 рр.), яка має найбільші за всю попередню історію ЄС обсяги фінансування — 50,521 млрд. євро (European Commission, 2013).

Отже, головні стратегічні документи розвитку Європейського Союзу та інформаційного суспільства мають єдині пріоритети, завдання та стратегічні підходи й спрямовані передусім на підвищення конкурентоздатності у світі.

Підсумовуючи результати впровадження стратегії «i2010», можна зазначити, що, незважаючи на низку позитивних зрушень, через економічну кризу 2008–2010 рр. не вдалося повністю досягти поставлених цілей.

Підсумовуючи все сказане, можна зробити висновок, що політика ЄС в інформаційній сфері розглядається як механізм підвищення конкурентоздатності союзу та відповідає викликам, які поставив перехід від індустріально-

го до інформаційного суспільства. Важливими інструментами на цьому шляху є політичні ініціативи та стратегії розвитку, ухвалені на кожному етапі розвитку інформаційного суспільства в ЄС.

Джерела свідчать, що передумови цієї політики почали складатися ще у 1970-х рр., а перші кроки (розроблення принципів діяльності) відносяться до початку 1990-х рр.

Першою політичною ініціативою на цьому шляху можна вважати програму «Електронна Європа 2002», що стартувала 1999 р. згідно з Амстердамською угодою та виконувала низку завдань Лісабонської стратегії. Її основні завдання — підвищити проникнення Інтернету на територію країн-членів ЄС та його якість, а також збільшити інтерес МСП до впровадження ІКТ-інновацій та бенефіцій, що з'являються в розбудові інформаційного суспільства.

Оскільки результати реалізації цієї ініціативи були позитивними, то на основі її досягнень було прийнято нову стратегічну ініціативу й відповідну Програму дій «Електронна Європа 2005». У ній акцентували на створенні потрібної інфраструктури та запровадженні в усіх сферах життя відповідних послуг (електронний уряд, дистанційна освіта та охорона здоров'я, електронна комерція й електронізація бізнесу), що свідчить про розширення інформаційної політики ЄС.

Наступним кроком у формуванні інформаційного суспільства стала стратегічна ініціатива «i2010». У ній основна увага приділялась інтенсифікуванню використання Інтернету в усіх країнах ЄС-25, особливо — в новоприєднаних державах-членах. Головним завданням стало створення єдиного діджитального ринку інноваційних продуктів та послуг.

Державний комітет зв'язку та інформатизації України, 2000. Європа на шляху до інформаційного суспільства. *Матеріали Європейської Комісії 1994–1995 рр.* Київ: б.н.

European Commission, 2000. *eEurope 2002. An information Society for All. Action Plan prepared by the Council and the European Commission for the Feira European Council 19–20 June 2000.* [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/documents/archiv_eEurope2002/actionplan_en.pdf [Дата звертання: 09.2016].

European Commission, 2002. Before i2010: *eEurope initiative.* [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/index_en.htm [Дата звертання: 09.2016].

European Commission, 2002. *eEurope 2005: An information society for all. An Action Plan to be presented in view of the Sevilla European Council, 21/22 June 2002.* [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/archive/eeurope/index_en.htm [Дата звертання: 09.2016].

European Commission, 2002. *Fifth Framework Programme.* [online] Available at: <http://cordis.europa.eu/fp5/> [Дата звертання: 09.2016].

European Commission, 2005. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of*

the Regions “i2010 — A European Information Society for growth and employment”. [online] Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0229:EN:NOT> [Дата звертання: 2016].

European Commission, 2005. *The i2010 strategy was the EU policy framework for the information society and media for the period 2005–2010*. [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/what_is_the_i2010/index_en.htm [Дата звертання: 2016].

European Commission, 2006. *What is the Sixth Framework Programme?* [online] Available at: http://ec.europa.eu/research/fp6/index_en.cfm [Дата звертання: 09 2016].

European Commission, 2009. *Digital Competitiveness Report (2009)*. Volume 1: i2010 — Annual Information Society Report 2009 Benchmarking i2010: Trends and main achievements. [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/annual_report/2009/sec_2009_1103.pdf [Дата звертання: 2016].

European Commission, 2013. *Seventh Framework Programme (2007 to 2013)*. [online] Available at: http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_en.htm [Дата звертання: 9 2016].

Karvalics, L. Z., 2007. *Information Society — what is it exactly?* (The meaning, history and conceptual framework of an expression). Budapest: European Commission.

Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2000. *Okinawa Charter on Global Information Society*. Okinawa, s.n.

Derzhavnyi komitet zv'iazku ta informatyzatsii Ukrainy, 2000. *Yevropa na shliakhu do informatsiinoho suspilstva. Materialy Yevropeiskoi Komisii 1994–1995 rr.* Kyiv: b.n.

European Commission, 2000. *eEurope 2002. An information Society for All. Action Plan prepared by the Council and the European Commission for the Feira European Council 19–20 June 2000*. [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/documents/archiv_eEurope2002/actionplan_en.pdf [Date of access: 09.2016].

European Commission, 2002. *Before i2010: eEurope initiative*. [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/index_en.htm [Date of access: 09 2016].

European Commission, 2002. *eEurope 2005: An information society for all. An Action Plan to be presented in view of the Sevilla European Council, 21/22 June 2002*. [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/archive/eeurope/index_en.htm [Date of access: 09.2016].

European Commission, 2002. *Fifth Framework Programme*. [online] Available at: <http://cordis.europa.eu/fp5/> [Date of access: 09 2016].

European Commission, 2005. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “i2010 — A European Information Society for growth and employment”*. [online] Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0229:EN:NOT> [Date of access: 2016].

European Commission, 2005. *The i2010 strategy was the EU policy framework for the information society and media for the period 2005–2010*. [online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/what_is_the_i2010/index_en.htm [Date of access: 2016].

European Commission, 2006. *What is the Sixth Framework Programme?* [online] Available at: http://ec.europa.eu/research/fp6/index_en.cfm [Date of access: 09 2016].

European Commission, 2009. *Digital Competitiveness Report (2009)*. Volume 1: i2010 — Annual Information Society Report 2009 Benchmarking i2010: Trends and main achievements.

[online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/annual_report/2009/sec_2009_1103.pdf Date of access: 2016].

European Commission, 2013. *Seventh Framework Programme (2007 to 2013)*. [online] Available at: http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_en.htm [Date of access: 9 2016].

Karvalics, L. Z., 2007. *Information Society — what is it exactly?* (The meaning, history and conceptual framework of an expression). Budapest: European Commission.

Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2000. *Okinawa Charter on Global Information Society*. Okinawa, s.n.

УДК 339.924(72)

Я. В. Сакаль

*Дипломатична академія України
при Міністерстві зовнішніх справ України*

Ia. Sakal

*Diplomatic Academy of Ukraine
under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*

**СВІТОВІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА УЧАСТЬ
МЕКСИКИ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ
(кінець ХХ — початок ХХІ ст.)**

***Global Economic Processes on the Part of Mexico in
Integration Associations (Late 20th — Early 21th Ct.)***

У статті досліджуються причини, які вплинули на участь Мексики в інтеграційних об'єднаннях наприкінці ХХ ст. Розглянуто основні вектори інтеграційного інтересу Мексики та роль світових економічних процесів у їх формуванні.

Ключові слова: інтеграція, Латинська Америка, Мексика, США, АТР.

The influence of global and regional economic processes on the part of Mexico in integration associations is investigated. It is shown that the main cause of the country's economic integration, which started in the second half of the twentieth century, was a high dependence on world trade situation and asymmetric trade relations with the United States. A part of Mexico in integration associations of the Latin American region (ALALC and ALADI) was analyzed. Proved that the geo-economic changes that have taken place in the world at the beginning of the 21st century, including the emergence of the strong regional economic center of Asia-Pacific countries and the growing power of China, creates additional incentives for economic integration of Mexico within Latin America to build more ef-